

NAGYKANIZSA ÉS RÉGIÓJA AZ EU-S CSATLAKOZÁSKOR

Vállalkozások, intézmények 2004.

*Nagykanizsa és régiója az EU-s csatlakozáskor –
vállalkozások, intézmények 2004.*

Nagykanizsa : Kanizsa-Infó Lapkiadó Kft., 2004. 041–042. oldal

Virág Benedek annak az iskolánk volt tehát egyik első tanulója, melyről következő szemelvényünk szól. Zalai millennium címmel jelent meg és a Szemelvények Zala megye múltjából alcímet viseli az a becses kiadvány, melyet a Zala Megyei Levéltár adott ki 2000-ben. A kötetben olvasmányos stílusban írt népszerűsítő történeti dolgozatok olvashatók a levéltár tudományos munkatársainak tollából. A Zalai Hírlapban is megjelent - a megye történetének egy-egy területe legújabb kutatási eredményeit összegző - sorozat nagykanizsaiak számára igen kedves darabját idézzük. A szerző, Kapiller Imre érzékletesen mutatja be a piaristák alapított iskola hatását Kanizsa sorsának alakulására.

A város és gimnáziuma

Nagykanizsáról szólva szinte közhelyszerű az a megállapítás, miszerint a település modern, polgári értelemben vett várossá válásában a Bach-korban kiépült vasút játszotta volna a döntő szerepet. Az kétségtelen, hogy Kanizsát iparos és kereskedő várossá szerencsés fekvése tette, hisz itt találkoztak a Kaposvár, Zágráb, Csáktornya-Friedau és a Zalaegerszeg-Körmend felé vezető utak, tehát az igen eltérő gazdasági jellegű területeket összekötő utak egyik csomópontja volt. Fejlődése azonban egészen az 1770-es évekig a megye más mezővárosaihoz hasonló módon haladt. Ez a fejlődés azonban a '70-es évektől felgyorsult, új irányt vett. Ebben a váltásban alapvető szerepet játszott az 1765-ben létrehozott gimnázium.

A gimnázium ugyanis nem a helység, hanem egy nagy terület egyetlen középiskolája volt. Hogy a nagy nehézségek között, 1765-ben megnyitott iskola, melynek tanári személyzete összesen

három piarista szerzetesből állott, mekkora szükségletet elégített ki, mutatja, hogy mindjárt az első évben az öt felsőbb – tulajdonképpen gimnáziumi – osztályba 183 tanuló iratkozott be. Ezek természetesen az előző osztályokat más iskolákban végezték, és köztük mindössze 10 volt kanizsai lakos, 92 került be Zala megye egyéb helységeiből, 45 más dunántúli vármegyéből, persze főleg Somogy és Vas megye területéről, de akadtak veszprémiek, baranyaiak, tolnaiak is. 14-en jöttek Horvátországból, 6-an Magyarországon egyéb területeiről – még nyitraiak és trencséniek is voltak köztük. 14-ről nem tudjuk megállapítani származási helyét (...).

Az inkább bevezető tanulmányokat folytató, tulajdonképpen olvasást és – a továbbtanulás alapfeltételét jelentő – latin nyelv alapelemeit tanuló legalsóbb osztály tagjai, a parvistae között már több kanizsai akadt, a 211 között 41. Rajtuk kívül 93 zalai, 53 egyéb dunántúli és 25 horvátországi tanult itt. Helybeliek tehát csupán az előkészítő osztály 19%-át tették ki, a felsőbb osztályokban mindössze az összlétszám 5,4%-a erejéig szerepeltek.

Természetesen ez az arányszám a további években valamivel javult, mert az alsóbb osztályokból több kanizsai tanuló lépett a felsőbb osztályokba, de még a következő, 1767-ben beindult öt felsőbb osztály 268 tanulója között is csak 13 kanizsai, 129 egyéb Zala megyei, 58 Somogy és Vas megyei, 26 horvátországi tanuló volt. Itt tehát a kanizsaiak arányszáma még az 5%-ot sem érte egészen el. Nem változott arányszámuk az előkészítő osztályban sem, 210 parvista közül 36, tehát 17% volt kanizsai. Természetesen ez az arányszám az idők folytán némileg javult, de még 10 év múlva, amikor az iskola fennállása óta az alsó tagozatból felnövekvők már rég benépesíthették volna a felső osztályokat, 1775-ben az öt felsőbb osztály 268 tanulója közül 33 volt kanizsai (12%), 156 egyéb zalai községbeli, 46 Somogy és Vas megyei, 22 horvátországi. Változott a régi arány a parvistae között, a 102 előkészítő tanuló közül 40 volt kanizsai (40%).

A kanizsai gimnázium legszomorúbb évében, amikor a tandíj és a nyelvrendelet miatt az iskola tanulólétszáma mindössze 32-re

zsugorodott, az iskolának egyetlen nagykanizsai lakos tanulója sem volt, 18 Zala megyeiből, 5 Somogy megyeiből, 7 horvátországiból és 2 más magyarországiból állt az egész diákság. Az 1790-es évek emelkedő nemzeti hangulatában a nagykanizsai diákok számaránya végre növekedni kezdett. 1795-ben az intézet 251 diákjából 54 volt kanizsai (21%), még a két legfelsőbb osztály (humanistáé) 81 tanulója közül is 13 (15%). De még 1811-ben is, a napóleoni háborúk és az iskola embertelen gazdasági helyzete miatt 100-ra csökkent össztanuló-létszámból mindössze 34 volt csak a kanizsai, csupán a legalacsonyabb osztályban a grammatica II-ben érték el a kanizsaiak az egész tanulólétszám (32) felét. Pedig ekkor már a Somogy megyeiek egy részét a csurgói, az északaljaiakat a keszthelyi premontrei gimnázium felvette.

A gimnázium tehát megalapításától kezdve több mint négy évtizeden keresztül az egész megye, továbbá Somogy megye nyugati része, néhány horvátországi megye (Varasd, Körös, ritkábban Zágráb) ifjúságának tanítását szolgálta. A Nagykanizsán tanuló idegen diákok többsége, mint alább látni fogjuk, szegény volt ugyan, de ugyanítt tanultak Zala megye legnagyobb közéleti szerepét vivő famíliák leszármazottai, Csányok, Hertelendyek, Jagadicsok, Majthényiek, stb. is. Ezek a vagyonos ifjak forgalmat, életet vittek az álmos kisvárosba, ruha és egyéb szükségleteiket ott igyekeztek kielégíteni. De a többi diákot is meglátogatták szüleik, ha másért nem, hogy elemőzsiás csomagot vigyenek nekik. Az egész Muraköz, Varasd, és Körös megye, de Somogy is, majdnem Szigetvárig így többé-kevésbé rendszeresen bejárkált Kanizsára. Ha többféle vásár közül választhattak, inkább a kanizsaira mentek, hogy ezúttal az ott tanuló rokon gyereket is meglátogassák. Ez természetesen megnövelte a nagykanizsai vásárok forgalmát, a forgalmas vásárok pedig – mint mindenütt – fellendítették a helyi kézműves ipart.

Természetesen nem egyedül ez a szellemi tényező, a város magas színvonalú, messze földön híres iskolája lendítette fel a város fejlődését. Inkább csak alkalmat adott arra, hogy a forgalmas utak

csomópontján lévő város vásárai megnagyobbodjanak. Hiszen 1772 óta Keszthelyen is működött gimnázium. Igaz, hogy az hosszú ideig állami iskola volt, tanerőhiánnyal és egyéb válságokkal küzdött, helyzete csak 1808-ban szilárdult meg, amikor vezetését a premonstreiek vették át. Keszthely, mely az átmenő forgalomtól távol esett, mégis jóval lassabban fejlődött, mint Nagykanizsa.